

Viešųjų pirkimų sutartys: problematika ir geroji praktika

Viešųjų pirkimų tarnyba
Mokymų ir konsultavimo skyrius
Vyriausioji specialistė Laura Kuoraitė

2014-05-14

Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (LR CK) nuostatų taikymas:

- VPĮ – *lex specialis*
- LR CK normos viešojo pirkimo – pardavimo sutartims taikomas tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita (LR CK 6.382 straipsnis).

Sutarties laisvės principas – neabsolutus!

LR CK 6.156 straipsnis. Sutarties laisvės principas

1. Šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams.
2. Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį.
3. Šalys turi teisę sudaryti sutartį, turinčią kelių rūšių sutarčių elementų. Tokiai sutarčiai taikomos atskirų rūšių sutartis reglamentuojančios normos, jeigu ko kita nenumato šalių susitarimas arba tai neprieštarauja pačios sutarties esmei.
4. Sutarties sąlygas šalys nustato savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas nustato imperatyviosios teisės normos.
5. Jeigu sutarties sąlygas nustato dispozityvioji teisės norma, tai šalys gali susitarti šių sąlygų netaikyti arba susitarti dėl kitokių sąlygų. Jeigu tokio šalių susitarimo nėra, sutarties sąlygos nustatomos pagal dispozityviąją teisės normą.
6. Jeigu kai kurių sutarties sąlygų nereglamentuoja nei įstatymai, nei šalių susitarimai, tai jas ginčo atveju nustato teismas remdamasis papročiais, teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, įstatymų ar teisės analogija.

Viešųjų pirkimų sutarčių sudarymas ir vykdymas: dažniausi pažeidimai, probleminiai aspektai, geroji praktika

Dažniausi pažeidimai:

- VPĮ 18 str. 3 d. (draudimas keisti sutarties sąlygas) – sutartis sudaroma kitokiomis sąlygomis, nei buvo nustatyta pirkimo dokumentuose (neatitinka sutarties projekto, jei jis buvo pridėtas, jei buvo nurodytos pagrindinės sutarties sąlygos – jos (ar dalis jų) neįtraukiamos į sudaromą sutartį)

- VPĮ 18 str. 6 d. (privalomos pirkimo sutarties sąlygos) – į sutartį įtraukiamos ne visos pagal taikytinas VPĮ nuostatas privalomos sąlygos;
- VPĮ 18 str. 9 d. (atidėjimo termino taikymas) – netaikomas atidėjimo terminas, kai pirkimo dokumentų nuostatos suformuluotos griežtai ir nenumato galimybės atidėjimo termino netaikyti.

Galimybė, o ne prievolė netaikyti atidėjimo termino!

- Viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių kainodaros taisyklių nustatymo metodika (patvirtinta VPT direktoriaus 2003-02-25 įsakymu Nr. 1S-21, žr. aktualią redakciją nuo 2014-01-01)

Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos nuostatos netaikytinos tik mažos vertės pirkimų atveju (nebent perkančioji organizacija savo supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklėse nusimatytų kitaip)

Probleminiai aspektai, geroji praktika:

- sutarties trukmė (3 metų termino skaičiavimas, sąlyga, jog sutartis galioja iki visiško šalių įsipareigojimo įvykdymo);
- privalomos sutarties sąlygos ir kitų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai;
- subrangovo rėmimasis trečiųjų asmenų pajėgumais;
- subrangovų atsisakymas / keitimas sutarties vykdymo metu;
- galimos sankcijos tiekėjams (VPĮ 30 str. 1 d.), jų taikymo sąlygos ir praktika;
- sąlygos, užtikrinančios efektyvų perkančiosios organizacijos interesų gynimą, kai tiekėjas netinkamai vykdo sutartį;

- sutarčių sąlygos dėl kainos perskaičiavimo;
- minimalaus darbo užmokesčio pasikeitimas kaip sutarties kainos perskaičiavimo pagrindas;
- sutarčių sąlygos dėl darbų atsisakymo, papildomų darbų įsigijimo;
- pagrindiniai darbai, kuriuos privalo atlikti tiekėjas (VPĮ 24 str. 5 d.);
- nuostatos dėl nacionalinės valiutos pasikeitimo;
- sutarties rengimo prievolės pavedimas tiekėjui.

Viešųjų pirkimų sutarčių keitimas: dažniausi pažeidimai, probleminiai aspektai, geroji praktika

VPĮ 18 str. 8 d. - Pirkimo sutarties sąlygos sutarties galiojimo laikotarpiu negali būti keičiamos, išskyrus tokias pirkimo sutarties sąlygas, kurias pakeitus nebūtų pažeisti šio įstatymo 3 straipsnyje nustatyti principai bei tikslai ir kai tokiems pirkimo sutarties sąlygų pakeitimams yra gautas Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau-VPT) sutikimas. VPT sutikimo nereikalaujama, kai atlikus supaprastintą pirkimą sudarytos sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Lt (be pridėtinės vertės mokesčio) arba kai pirkimo sutartis sudaryta atlikus mažos vertės pirkimą.

VPT sutikimo dėl sutarties sąlygų keitimo taipogi nereikia, jei sutarties nuostatos dėl sutarties sąlygų koregavimo yra aiškios ir nedviprasmiškos – tokiu atveju perkančioji organizacija tiesiog vykdo šias sutarties sąlygas.

Dažniausi pažeidimai:

- VPĮ 18 str. 8 d. (sutarties sąlygų keitimas jos įgyvendinimo metu) – nesikreipiama į VPT dėl sutikimo pakeisti sutarties sąlygas, nors neegzistuoja VPĮ 18 str. 8 d. numatytos išimtys, kai VPT sutikimas nereikalingas ir sutarties nuostatos dėl sutarties sąlygų koregavimo nėra aiškios ir nedviprasmiškos; konkrečios sąlygos keičiamos, nors pačioje sutartyje aiškiai nurodoma, kad jos keičiamos nebus.

- Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo ir pagrindimų Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 5 dalyje nustatytais atvejais teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai taisyklės (patvirtintos VPT direktoriaus 2009-08-31 įsakymu Nr. 1S-90, žr. aktualią redakciją nuo 2014-01-01);
- Viešojo pirkimo – pardavimo sutarčių sąlygų keitimo rekomendacijos (patvirtintos VPT direktoriaus 2009-05-05 įsakymu Nr. 1S-43, žr. aktualią redakciją nuo 2009-07-10)

Probleminiai aspektai, geroji praktika:

- esminių sutarties sąlygų sąvoka / kriterijai;
- sutarčių sąlygų keitimas nepažeidžiant pagrindinių pirkimų principų ir tikslo (VPĮ 3 str. 1 d. ir 2 d.);
- atvejai, kai sutarties sąlygų keitimai negalimi;
- sutarties šalies keitimas;
- dalies darbų atsisakymas keičiant juos kitais darbais;
- papildomų darbų įsigijimas pagal Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos 30 punktą;

- sutarčių stabdymo / pratęsimo ypatumai;
- sutartyje numatytų sankcijų taikymo ypatumai tiekėjui vėluojant įvykdyti įsipareigojimus;
- subjektas, galintis kreiptis į VPT dėl sutarties sąlygų pakeitimo.

Praktinė užduotis (1)– pastabos / pasiūlymai numatomam sutarties sąlygų pakeitimui:

Pavyzdinė rangos darbų sutarties nuostata:

„Užsakovas, raštu nurodydamas priežastį, gali bet kada nurodyti Rangovui sustabdyti visų Darbų ar jų dalies vykdymą. Jei toks sustabdymas yra ne dėl Rangovo kaltės, tai Darbų atlikimo terminas turi būti pratęsiamas tiek, kiek trunka Darbų sustabdymas. <...>“

Planuojami rangos darbų sutarties pakeitimai

„Užsakovas, raštu nurodydamas priežastį (**sustabdytas finansavimas, dėl trečiųjų šalių kaltės ir kt.**) gali bet kada nurodyti Rangovui sustabdyti visų Darbų ar jų dalies vykdymą. Jeigu toks sustabdymas yra ne dėl rangovo kaltės, tai Darbų atlikimo terminas turi būti pratęsiamas **tam darbų atlikimo terminui, kuris buvo likęs iki sutartinių įsipareigojimų įvykdymo <...>“.**

Ačiū už dėmesį!